

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

Memoarska građja o rad-
ničkom pokretu u Banjoj Luci.
Sjećanja Franje Dostala.

SJEĆANJA NA ILEGALNI RAD U BANJOJ LUCI

Magnetofonski snimak o-
bavljenog razgovora 30. juna
1975. → 1987. godine u Sarajevu. Razgo-
vor sa Franjom Dostalom vodi-
la Lazukić Marica.-

OSNOVNI BIOGRAFSKI PODACI: Rodjen u Banjoj Luci 26. ma-
ja 1920. godine. Prije rata kro-
jački radnik. Sadašnja adresa:
Sarajevo, Djure Djakovića 6 a.-

Mi smo radnici već 1936-1938. godine pripadali
naprednom radničkom pokretu družeći se tada sa politički
naprednim omladincima kroz razne vidove u Radničkom domu.
Bio sam član URS-ovih sindikata. Učestvovao sam u raznim ak-
cijama u pomaganju štrajkača zidarskih, pekarskih, krojačkih
itd. radnika. Još za vrijeme bivše Jugoslavije omladina iz
Banje Luke posjećivala je u Gradiškoj radnike poslodavca
Kruljca. To je bilo uzajamno upoznavanje sa životom radnika,
upoznavanje sa životom i radom radnika van Banje Luke. Sve
je to bilo pred rat, 1939. i 1940. godine. Kroz razne kurseve
i drugi rad radnička omladina politički se pripremala za
sve ono što će iza toga slijediti. Ja sam, naprimjer, pohađjao
kurs o razvitku društva koji je vodio Marijan Podgornik. Ko-
liko se sjećam, bilo je to 1940. godine. Te iste godine Karlo
Rojc vodio je kurs o istoriji KPJ, koji je održavan na pod-
ručju Trapista.

Između ostalih, na ovim kursevima su bili Nikica
Pavlić, Tomaš Perović, Lazo Vidović, Sveto Cvetojević, Franjo
Buljan, Stupari i jedno dvadesetak omladinaca, polaznika ovih

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-V/150

kurseva, koji su svake nedelje odlazili van Banje Luke u cilju okupljanja i održavanja seminara, upoznavanja sa političkom situacijom.

Kad se Karlo Rojc vratio sa robije, zaposlio se u "Jelšingradu", gdje je politički djelovao medju radnicima informišući radnike o stvarnom opštem i konkretnom položaju radnika i radničke klase. Iz stvarnog položaja radnika u ovom preduzeću Karlo je crpio ideje za svoje političko djelovanje u borbi za ostvarivanje radničkih prava. Sindikalnom linijom Karlo je pokrenuo inicijativu da radnici dobiju ono što je njihovo pravo počev od visine najamnine do konkretnih uslova rada. On je prvi pokrenuo akciju da radnici dobiju čistu vodu, umivaonike i tuševe da se poslije rada mogu oprati i presvući. On je uvijek isticao da radnički uslovi života i rada moraju biti pristojni. Zbog te svoje političke aktivnosti u sindikalnom radu i lične kontakte Karlo je bio otpušten iz tvornice.

Na širokom području Bojića hana, Petričevca, Rosulja, Predgradja, Trapista, današnje Nove varoši, Budžaka, Pilane, Muftijine kule i čak Zalužana, Karlo Rojc je pred rat stvarao organizacije, na političkoj osnovi okupljao ljude na koje se može osloniti. Taj veoma angažovan rad donio je rezultate jer smo pred sam rat na tim punktovima imali ljude na koje se potpuno mogli politički osloniti, na koje se Partija ^{mogla} ~~može~~ osloniti. Bili su to omladinci koji su pred sam početak rata htjeli dejstvovati, a naročito u prvim danima okupacije jer je data direktiva za obrazovanje udarnih grupa još prije njemačkog napada na SSSR. Po punktovima obrazuju se udarne grupe u kojima su bili gotovo sve omladinci. Spomenuo bih neka lica na koja se 1941. godine moglo računati na području Bojića hana, Rosulja, Petričevca, Budžaka, Pilane, Predgradja, Trapista, Muftijine kule, Zalužana i Trna:

1.- Anušić Ivica	7.- Babić Ljubo	14.- Djurić Dušan
2.- Orlovac Mirko	8.- Cvetojević Sveto	15.- Djurić Stana
3.- Blažević Marko	9.- Cvijić Ostoja	16.- Djurić Veljko
4.- Buljan Franjo	10.- Cvijić Veljko	17.- Greb Ankica
5.- Bundalo Predrag	11.- Crljenica Vaso	18.- Greb Nikola
6.- Orlovac Franjo	12.- Dujčić Ivo	19.- Haroš Margita
	13.- Dujčić Slavko	

Arh. Doc. Kraljevo B. Luka

ABK 209-118-^V / 150

- 20.- Djumrukčić Avdo
21.- Djumrukčić Mustafa
22.- Garić Gina
23.- Jorgić Mladen
24.- Jorgić Boško
25.- Jorgić Stevo
26.- Jakovljević Stevo
27.- Jakovljević Jovo
28.- Jakovljević Lola
29.- Jurić Braco
30.- Ljuboja Sveto
31.- Korda Zdrava
32.- Klih Josip
33.- Kivač Josip
34.- Lemajić Franjo
35.- Martinčić Anton-Džani
36.- Martinčić Katica
37.- Mandrović Miron
38.- Mandrović Jelena
39.- Marinić Anton-Toni
40.- Mrmolja Mirko
41.- Mrmolja Mica
42.- Mičević Zora
43.- Milkić Milan
44.- Nanut Karlo
45.- Vitjuk Vlado
46.- Garić Zvonko
47.- Lipovac Jozo
48.- David Ivica
49.- Nikolić Tomo
50.- Podgornik Dinko
51.- Podgornik Nada
52.- Podgornik Verica
53.- Podgornik Adolf
54.- Podgornik Marijan
55.- Perović Jela
56.- Perović Brana
57.- Perović Dušanka
58.- Perović Lepa
59.- Perduv Branko
60.- Perduv Franci
61.- Perduv Psutko
62.- Polnica Mile
63.- Puhalac Vlado
64.- Rojc Karlo
65.- Rojc Slavko
66.- Rojc Rudolf
67.- Radman Milan
68.- Radman Božo
69.- Radman Ljubica
70.- Rolih Josip
71.- Rolih Ivica
72.- Radan Pavo
73.- Rodić Dejan
74.- Stanić Ivica
75.- Stupar Vasko
76.- Stefanović Velimir
77.- Srdić Petar
78.- Salama Šemso
79.- Stupar Bosa
80.- Skakić Radomir
81.- Sabljak Mirko
82.- Štembergar Jpža
83.- Šipka Ranko
84.- Štukelj Ivica
85.- Tauš Nikica
86.- Trebovac Dušan
87.- Todić Jovo
88.- Vidović Lazo
89.- Vidović Stevo
90.- Vidović Rodoljub
91.- Vicić Nikica-Vičara
92.- Vučković Dušan
93.- Vučković Aleksa
94.- Blaženović Jovo i
drugi.

A. hrv. Dos. krajiine B. Luka

ABK 209 - MG - V / 150

Da nešto odmah kažem za Franju i Mirka Orlovca. Oni su kasnije radili u policiji i mi smo preko njih dobivali sve značajne podatke. Kad god je policija, naprimjer, planirala neku svoju akciju mi smo preko Franje i Mirka bili već obavješteni šta se sve priprema i kakva se hapšenja planiraju.

Iz ovoga se ukratko vidi da se Partija pripremala za odlučujuću bitku. Tu ne mislim samo na rat, već i na aktivnu političku borbu za radnička prava.

Kroz kontakte sa radnicima u Banjoj Luci i van nje, kroz političko djelovanje i radničke akcije itd. jasno se vidjelo da u cjelokupnom tom djelovanju glavnu ulogu imaju članovi Partije i SKOJ-a koji su radili među radnicima. Među njima istaknutu ulogu ima Karlo Rojc koji je radio na našem području. Od njega su mnogo naučili komunisti intelektualci, kao što su bili Milan Radman, Dušan Djurić, Lazo Vidović i sva ostala omladina. On je nosio u sebi nešto što je neodoljivo privlačilo ljude. Sem toga, svake smo nedjelje išli na izlete i tamo diskutovali o političkim problemima, pa čak i obučavali se u rukovanju oružjem.

Slobodno bih mogao reći da smo spremni dočekali 1941. godinu zahvaljujući organizovanom radu koji je neprekidno trajao. Cijela moja generacija aktivno je radila od 1936. godine u oblicima gdje se mogla uključivati. Kao i mnogi drugi, ja sam kasnije kao omladinac prikupljao pomoć za Španiju, prodavao sam ajnzec karte i uključivao se u razne akcije.

Poznato mi je da su prve pošiljke oružja i municije, odjeće i obuće, lijekova i slično 1941. godine pošle iz Bojića hana. U mojoj su se radnji u Bojića hanu često takve pošiljke pripremale. Uveče bi udarne grupe ovu opremu predavale drugovima na ušću Vrbanje u Vrbas. Mislim da su u toj grupi bili: Lazo Vidović, Dušan Trebovac, Božo Radman, Toni Marinić i još nekoliko omladinara. To su bile prve akcije koje su bile u neposrednoj vezi sa oružanom borbom izvan grada.

U pogledu slanja lijekova, želio bih spomenuti da sam od dr. Danice Perović dobio tri puna kofera lijekova, odnosno sanitetskog materijala, a preko Dušana Djurića i njegove majke dobio sam konje i kola za otpremanje ovog materijala do punkta preko Vrbasa, punkta koji je bio povezan sa partizanima.

Arhiv Doc. krajine B. Luka

ABK 209-ME-V / 150

Značajna je aktivnost bila u propagiranju oružane borbe i širenju vijesti o oružanom ustanku protiv okupatora, širenju vijesti o partizanskim akcijama itd.

Kad se Karlo Rojc vratio sa Šehitluka, kako mi je pričao kad smo se susreli, našao se u nezavidnoj situaciji kada je već mislio da će morati da upotrebi oružje. Naime, kad je bio kod samog mosta naišla je jedna njemačka patrola. Karlo se okrenuo zidu vadeći pištolj misleći da će biti prisiljen da ga upotrebi. Međutim, sve se sretno svršilo jer je patrola samo prošla pored njega.

Pred odlazak u partizane Karlo mi se obratio: "Franjo, ja bih morao ići. Pošao sam kući, ali sam vidio da su kuću opkolile ustaše. Nisam se mogao obratiti svojim roditeljima. Otidji ti i donesi mi odijelo."

Otišao sam do njegovog oca i rekao da je Karlo na sigurnom mjestu, da ih pozdravlja i moli da mu se pošalje odijelo. Stvari sam uzeo i odnio ih Karlu.

Posebno želim istaći da je Karlo Rojc prije svog odlaska u partizane detaljno razradio program društveno političkog rada na našem području tako da je svako znao svoje zadatke. Mi smo se omladinici međusobno povezali tako da smo znali kompletnu situaciju: gdje su Njemci, gdje ustaše, šta rade, gdje odlaze itd. O planiranim racijama dobivali smo obavještenja iz redarstva. Jedni smo druge obavještavali kad i gdje treba da se sklanjaju i bježe. Znam da smo srpske porodice sklanjali kod Buljana, a neke i kod mene sve dok nisu pronađena sigurnija mjesta. Na isti način postupalo se i sa onima koji su bili provaljeni. I oni su bili sklanjani do odlaska u partizane.

Poslije odlaska Karla Rojca, Milana Radmana i drugih u partizane, područje Bojića hana u smislu partijske organizovanosti preuzela je Jela Perović. U njenoj kući održavali smo SKOJ-evske sastanke, a ona je vodila aktiv SKOJ-a. U tom smo aktivu imali 10-15 članova, kako kad. Rad sa omladincima bio je organiziran. Slušale su se vijesti, vršila obavještavanja, sakupljalo oružje i municija, nabavljao sanitetski materijal itd.

Godine 1941. na jednom sastanku, na kome smo bili Dušanka Perović i ja, Zdrava Korda je obrazovala Odbor za pomoć. Mi smo obilazili kuće i prikupljali crvenu pomoć u novcu.

U Bojića hanu lično sam obilazio kuće i dobivao ovu pomoć. Sjećam se da je Dujo Ivezić davao pozamašne svote. Pomoć su davali Plavšići, Djurići, Jorgići i mnogi drugi.

Naša skojevska organizacija aktivno je radila i na polju političkog informisanja. Od 1941. godine aktivno smo i organizovano radili na obavještavanju kako se odvijaju akcije partizana, kakva je politička situacija itd.

Obzirom na takav politički rad na ovom području nije među omladinom bilo izrazitih ustaša, a ni bilo kakvih većih ekscesa. Osjećalo se da je neko dejstvovao, da je neko sa tom omladinom politički radio.

Dobro se sjećam kaka sam još za vrijeme bivše Jugoslavije sa Radomirom Skakićem i Tonijem Marinićem odlazio u selo TRN. U Trnu je tada postojala kružarska organizacija koja je brojala oko 30-ak članova. Mi smo radili da tu križarsku organizaciju razbijemo. Rezultati takvog rada ubrzo su se pokazali jer je pred sam rat u ovoj križarskoj organizaciji bilo svega oko tri do četiri člana.

Zbog partijskog djelovanja na tom području nije dolazilo do nacionalne surevnjivosti, mada je područje Trna bilo naseljeno hrvatskim i srpskim življem. Nacionalističkih manifestacija na tom teritoriju nije bilo ni u toku rata, što je očito posljedica političkog rada. Takva situacija nije bila na drugim područjima gdje ovakvog političkog rada nije bilo.

Na području Bojiha hana imali smo samo jednog Ličanina koji je radio protiv nas, a radio je u policiji.

Kad je već reč o omladini, moram naglasiti da su Srbi i Hrvati živjeli zajedno i u radu se zbližili mada su neprijatelji pokušavali da nas razjedine. Ja sam, naprimjer, imao najveći oslonac u srpskim porodicama, a Hrvat sam po nacionalnosti, jer su oni bili osvjedočeni da je jedan Hrvat koji se bori protiv okupatora i protiv NDH njima ravan. Naše su akcije i naša stremljenja bila u znaku širenja i produbljavanja bratstva i jedinstva. Ja mislim da se ovo može pozitivno ocjeniti jer smo mi vodili jednu političku borbu za emancipaciju radnika i građana, radnih ljudi.

Već sam rekao da je organizaciju SKOJ-a poslije odlaska Karla Rojca preuzela Jela Perović. Neposredni kontakt sam imao i sa Zdravom Kordom koja je bila sekretar Mjesnog ko-

miteta. Iz pomoći koju smo sakupljali pomagali smo porodice čiji su članovi bili u zatvoru, a i one porodice koje nisu imale sredstava za život.

Želio bih se osvrnuti na izdaju Ratka Paternostera, odnosno na neke detalje iz 1941. godine. Tek poslije rata sam saznao da je Paternoster od 1938. godine bio zavrbovan da radi za Bogojevskog. Godine 1941. njemu je bilo nejasno da je mnogo omladinaca koje je on poznavao kao napredne još na slobodi. Na njegovu intervenciju po svoj prilici, u novembru 1941. godine uhapšeno je oko 50 naprednih omladinaca. Među ostalim, bili smo uhapšeni Jela Perović, Dušanka Perović, Franjo Buljan, ja i mnogi drugi. U zatvoru sam se našao sa Rahmijom Kadenićem i ispričao mu kako je došlo do hapšenja. Nekoliko dana iza toga Jela i Dušanka Perović bile su puštene iz Crne kuće. Pošto je dr. Danica Perović radila u Državnoj bolnici, preko jednog ljekara koji je radio u Gestapou izdejstvovala je da one budu iz zatvora puštene.

Medjutim, kada je Ratko Paternoster bio doveden u partizane da mu se sudi, Jela Perović mi je pričala, koja je inače bila na ovom partizanskom sudjenju agentu Paternosteru, da je on i nju osumnjičio. Naime, on je tvrdio da su Jela i Dušanka Perović puštene iz zatvora na intervenciju Gestapoa.

Imao sam 21 godinu kada sam bio u zatvoru. U zatvoru sam našao mnoge stare banjalučke komuniste koje sam poznavao, među njima i Pavu Radana. Tu sam našao i Rahmiju Kadenića, koji me je pitao da li sam član SKOJ-a. U poverenju sam mu ispričao šta smo sve radili. Rahmija Kadenić me je upozorio na konspiraciju jer ne znam ko je sve u zatvoru. Stvarno, u zatvoru sam mnoge stvari saznao i naučio. Pušten sam iz zatvora u januaru 1942. godine kad sam obolio na plućima. Imao sam otvorenu kavernu na lijevoj strani plućnog krila i jedno sam vrijeme ležao u bolnici.

Po izlasku iz zatvora u radnji sam našao svo ono oružje i municiju što sam ostavo sklonjeno, i to zahvaljujući jednom dobrom radniku s kojim sam radio. Bio je to Sveto Vidović, brat Laze Vidovića, koji je za vrijeme mog odsustva sav taj materijal krio. Poslije smo taj materijal redovnim kanalom prebacili u partizane.

Nastavio sam i dalje da ilegalno radim sve do 1943. godine. Akcije su i dalje bile na sakupljanju oružja i

druge potrebne opreme. U tom cjelokupnom radu imali smo mnogo uspjeha i neuspjeha. Glavni neuspjesi bili su u tome što smo počesto bili provaljivani od strane ustaša i redarstva.

Do nekih provala je došlo na taj način što su drugovi u pojedinim slučajevima bili neoprezni, a i naivni. Takav je slučaj bio sa Svetom Cvetojevićem, kome je neki Ivica Pajer kao "u povjerenju" rekao da ima neko oružje i municiju iz 33 pješ. puka, ali navodno ne zna kome bi to predao. Cvetojević je na to odmah odgovorio da to njemu preda i tako je nasjeo ovom provokatoru. Eto, tako je ta naivnost dovela do provale. Pajer je bio ustaški agent koji je bio ubačen u naš kraj.

Kad me je Cvetojević o ovome upoznao, rekao sam mu da ne primi oružje od tog Pajera ako nije provjeren. Međutim, nije me poslušao već je poslije nekoliko dana primio oružje u kafani kod Nikole i Ankice Greb. Tako je i uhapšen, a isto tako uhapšeni su Nikola i Ankica Greb.

Zbog nedostatka iskustva mnogi su omladinci na ovakav i sličan način stradali jer se svako iskustvo plaća, pa tako i ovo. Pokušali smo preko šefa redarstva Vineka da sve to zataškamo. Kada smo s njim razgovarali Vinek nam je rekao: "Eto, ja sam poslao najgore agente misleći da će Cvetojević kazati da to nije tačno. On je pod batinama priznao da je primio oružje. Osim toga, on je sam otišao na lice mjesta i otkopao oružje. Kad je sve odao šta ja tu sada mogu?".

Tako je provaljena grupa omladinaca. Sveto Cvetojević, čini mi se, stradao je u logoru. Nikola Greb bio je u logoru Jasenovac 4 godine. U posljednjem transportu iz Jasenovca on je probio vagon i iskočio iz voza i tako se spasio. Sada živi u Banjoj Luci.

Bilo je to veliko iskustvo za nas. Od tada radili smo daleko opreznije i samo sa provjerenim ljudima. Škola iz zatvora da čovjek ne treba ništa pričati dobro nam je došla. Bilo je pokušaja iz ustaškog redarstva da u naše redove ubace provokatore i agente, ali u tome nisu uspjeli.

U aprilu 1942. godine pozvala je Zdrava Korda mene i Zoru Mičević u jedan stan iznad "Bate" i predložila da ja budem sekretar organizacije u Bojića hanu jer je Jela Petrović otišla u partizane, a njena porodica u Srbiju. Zdrava

Zdrava Korda je tada preuzela na sebe cjelokupnu organizaciju veze sa partizanima.

Ja sam u ovoj partijskoj organizaciji djelovao sve do 1943. godine. Najvažniji rad bio je u permanentnom skupljanju oružja i municije, sanitetskog materijala i druge opreme, doturanje štampe, obilazak porodica itd. Godine 1943. ponovo sam uhapšen. Prije toga na nekoliko mjeseci tražio sam vezu da idem u partizane. Dva puta sam odlazio i dva puta su me vraćali nazad jer sam kao Hrvat morao da ostanem u gradu da ilegalno radim. Naredili su mi da i dalje nastavljam ilegalni rad jer nisam bio kompromitiran.

Dva puta sam išao sa Dušanom Trebovcem. Jednom je prije podne trebalo da se u devet sati prebacimo Dušan i ja, a poslije podne u pet sati Adolf Podgornik i jedan momak koji je radio kod Djurić Stane. Kad smo u određeno vrijeme došli u Suturliju tamo smo naišli na agente. Tu je bio ~~je~~ i Blažević Marko, koga sam već poznavao. On me je upitao: "Franjo, šta ćeš tu?". Odgovorio sam mu da idem po brašno jer nemamo šta jesti. Dušan Trebovac je otišao do kurira, a ovaj mu je u prolazu rekao da je otkriven i da mu se ne javljamo.

Svi oni koji su se na bilo koji način kompromitirali morali su se prebacivati u partizane. Takvima smo davali poveznice. Međutim, oni koji nisu bili kompromitirani morali su ostati pa i pod cijenu da ponovo budu ~~uhapšeni~~ uhapšeni.

Tako sam ja bio uhapšen 1943. godine kada je Gina Garić izdala Ljubica Mačković u toku mučenja. Mene nije izdala Gina Garić, već sam uhapšen nekako u isto vrijeme. Mene su izdali drugi ili su sumnjali u mene. U ustaškom redarstvu su me ispitivali i mučili, ali ništa nisam priznavao. Uhapsio me je u kući dr Vajs. On me je i saslušavao. Predočio mi je i iskaz Svete Cvjetojevića, ali sam sve negirao. Insistirao je da kažem s kim sam se sve družio. Stekao sam utisak da ništa konkretno ne znaju o mom radu. Od mene ništa nisu saznali. Pravio sam se naivan. Isticao sam da sam bolestan, što je stvarno i bilo. Tada sam bio težak svega 58 kilograma, što je obzirom na moju konstituciju davalo utisak iscrpljenog čovjeka. Pravio sam se nevješt, više lud nego pametan, što je bilo presudno da me nakon mjesec i deset dana puste iz zatvora. Uticalo je i to što sam bio bolešljiv.

Nakon puštanja iz zatvora isprva sam se svaki dan morao javljati u ustaško redarstvo, a kasnije svakih sedam dana. Čak i na ulici me je Vajs pitao šta ima novog. Odgovorio sam da ništa ne znam. Da su imali bilo šta konkretno dokazano o meni ne bi me poštedili. Kao što drugi nisu bili poštedjeni ne bih ni ja.

Dok sam ležao u zatvoru u istoj ćeliji bio je jedan čovjek čijeg se imena ne sjećam, koji mi je ispričao kako je bio mučen u ustaškom redarstvu. Bio je obješen za noge i mučen zapaljenom cigaretom. Kada ga je ustaša mučio njegovom cigaretom, kako je rekao, dobio je takvu snagu da ništa ne bi priznavao da su ga rezali i kožu mu derali.

Svi ti detalji iz zatvora na mene su uticali. I sam sam dobijao snagu da istrajem. Stekao sam utisak da je u svemu najvažnije da se ništa ne prizna.

Te 1943. godine nisam djelovao samo u Bojića hanu, nego i u tzv. Ciganluku, gdje su stanovali moji roditelji. U tom sam vremenu dobio jedan radio na baterije i poslao u selo Motike. Utanačeno je bilo da partizani napadnu Motike, a da u međuvremenu dostavimo radio na baterije. Učiteljica Mara Kovačević htjela je da ide u partizane. S njom je bilo nekoliko domobranskih oficira koji su namjeravali da se prebace u partizane.

Jedan događaj sve je poremetio. Naime, Mara Kovačević vrbovala je žandarmerijskog narednika iz Motika, nekog Franju, da podje u partizane. On je pristao, ali se pokolebao u zadnji čas. On je računao da će se ona udati za njega. Međutim, ona na to nije ni mislila i dala mu to do znanja. Tada ju je on provalio. Nju su ubili u Motikama. Ubio ju je Oto Lamers, koji je zajedno sa bratom radio u Gestapou. Uhapio ju je za kosu i u nju pucao.

Partizani su te noći došli u Motike, a potom se povukli. No, bilo je kasno jer je Mara bila ubijena.

Pomenuti radio aparat dobio sam od Brace Klindića. Dao sam ga Matku Galiću koji ga je odvezao na Kozaru.

Ilegalno sam radio u Banjoj Luci sve do 1944. god. kad sam otišao u partizane. Naveo sam jedan broj lica s kojima sam radio. Međutim, trideset godina je prošlo i čovjek se ne može sjetiti svih značajnih detalja iz rada.

Kad sam poslije povlačenja iz Banje Luke došao u Prijedor, javio sam se u OZN-u gdje sam radio na provjeravanju ljudi. Naime, u to vrijeme iz Banje Luke izbjeglo je hiljade ljudi i bilo je sasvim moguće da su se infiltrirali i ustaški agenti.

Budući da sam još bio sasvim isopljen i bolestan na plućima nisam bio u jedinicama. Bio sam smješten u jednu kuću, gdje sam bio skoro na liječenju. Radio sam i u NOF-u za Banju Luku.

Poslije oslobodjenja Banje Luke radio sam na obrazovanju sindikata i zadrugnog sektora. Bio sam član Inicijativnog odbora za formiranje sindikata u Banjoj Luci, a i u prvom sastavu Zadružnog saveza za BiH. Godine 1946. odlazim na dužnost u SUP Banja Luka, a 1947. godine premješten sam u SUP u Sarajevu. Od tada stalno živim ovdje u Sarajevu. Penzionisan sam 1965. godine sa dužnosti u Republičkom sekretarijatu unutrašnjih poslova.

Na kraju bih rekao da su dva činioca bila presudna za uspješno djelovanje i otpor okupatoru i domaćim izdajnicima. Prvi činilac je bila KPJ koja se kao jedina organizovana politička snaga suprotstavila okupatoru i domaćim izdajnicima stavljajući se na čelo ustanka. Ona je u svakom pogledu za to bila spremna jer su njene ideje o bratstvu i jedinstvu, ravnopravnosti, borbi protiv fašizma itd. bile ono što je objedinjavalo mase i davalo snagu narodu da se bori za svoje nacionalno i socijalno oslobodjenje.

Drugi činilac bila je veza sa narodom, veze sa najširim narodnim masama, čije je interese Partija izražavala i usmjeravala. Mi smo, naprimjer, u našem kvartu svuda imali naše ljude, naše aktiviste, naše simpatizere, naše partijske i skopske ćelije. Imali smo svoje veze i u autokomandi u Bojića hanu, u bolnici, u logoru, u vojnim kasarnama, u redarstvu, tako reći svuda. Svuda smo nailazili na podršku naroda. Napad na Banju Luku i uspjesi koji su tada postignuti plod su aktivnog i organizovanog rada članova KPJ i SKOJ-a, a i mnogih drugih aktivista vezanih za NOP.

30. juni 1975. godine
Sarajevo

(Franjo Dostal)